

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Центральноукраїнського
державного університету
імені Володимира Винниченка

доктор юридичних наук, професор

Євген СОБОЛЬ

«20» березня 2025 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації
на тему «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до
соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки»
здобувача ступеня доктора філософії
Долгіх Ярослава Вікторовича
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки**

Витяг з протоколу фахового семінару кафедри педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка від 20 березня 2025 року.

ПРИСУТНІ: 13 із 14 науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки та спеціальної освіти, а саме:

1. Рацул Анатолій Борисович, завідувач кафедри, кандидат педагогічних наук, професор;
2. Окольніча Тетяна Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор;
3. Савченко Наталія Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор;
4. Філоненко Оксана Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор;
5. Бабенко Тетяна Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент;
6. Дубінка Микола Михайлович, доктор педагогічних наук, доцент;
7. Завітренко Долларес Жораївна, кандидат педагогічних наук, доцент;
8. Кашуба Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент;
9. Кравцова Тетяна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент;
10. Краснощок Інна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент;
11. Ляшенко Ростислав Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент;
12. Нагорна Олена Василівна, кандидат педагогічних наук, ст. викладач;
13. Руденко Тетяна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент.

На засіданні присутні:

1. Долгіх Ярослав Вікторович, здобувач.
2. Радул Ольга Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

3. Кулікова Світлана Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

З присутніх науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки та спеціальної освіти 4 доктори наук та 9 кандидатів наук – фахівці за профілем представленої дисертації.

Голова засідання – Радул Анатолій Борисович, завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, професор.

СЛУХАЛИ: Доповідь Долгих Ярослава Вікторовича за матеріалами дисертації «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки», представленої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Науковий керівник – Радул Ольга Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол №2 від 24 вересня 2018 року) та скориговано рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол №4 від 1 жовтня 2024 року).

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми. Вона зумовлюється тим, що сучасні соціальні перетворення – такі, як глобалізація, примат інформаційних технологій, кроскультурні процеси – значно вплинули на суспільний контекст функціонування академічної музики. Як наслідок, в умовах кардинальних перетворень та культурної аплікації змінилися умови діяльності фахівців музичного мистецтва – випускників закладів передвищої або вищої музичної освіти, які здобули професійні знання, уміння та навички в галузі академічної музики. Саме в контексті сучасних музично-культурних стандартів, принципів та орієнтирів творчості унаочнилася невідповідність між соціумом та функціонуванням професіоналів-музикантів. Це стало підставою для констатації розриву між соціокультурним середовищем та фаховою академічною музичною освітою. Зокрема в її цілеспрямованій, збалансованій та багатогранній музично-освітній концепції розкрилися умовності та віртуальності, що, з одного боку, нівелюють її значення як сфери, призначеної відтворювати та оновлювати музично-культурну систему, а з іншого – призводять до незадовільної професійної соціалізації фахівців.

Долгих Я. В. зауважив, що керуючись потребою в осмисленні та впровадженні орієнтирів підготовки фахівців-музикантів, у дисертаційному дослідженні виокремлено та експериментально перевірено педагогічні умови ефективної підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки.

Дослідження фахової академічної музичної освіти крізь призму інституційного підходу соціології дозволило визначити три виміри її суспільного існування. Її функціональне призначення пов'язано з трансляцією нормативних

установок, породжених академічним музичним мистецтвом. Поширення цих норм забезпечується статусно-рольовою системою, до якої входять ієрархічно диференційовані актори, об'єднані колективною інтенціональністю та розподілені за статусними функціями. Це, у свою чергу, є підставою для визначення цієї сфери знання як соціальної практики, що орієнтується на задоволення потреб індивідів та суспільства – таких, як музична та професійна соціалізація, естетичне виховання, соціальна мобільність.

Ярослав Вікторович зауважив, що вивчення сучасної соціокультурної ситуації як контексту фахової академічної музичної освіти та професійної діяльності музикантів послугувало підґрунтям для визначення мети освітнього процесу, яка полягає у підготовці музикантів до соціокультурної діяльності. Ця теза обґрунтована у площині ціннісно-світоглядних орієнтирів шляхом порівняння академічного музичного мистецтва та неакадемічних інтонаційних практик за параметрами фіксації музичного твору, комунікативних основ музикування, автономності творчості, субкультурного домінування та мистецького гатунку. Аналіз та порівняння різних музичних практик дозволив визначити актуальні виклики фахової академічної музичної освіти та дійти висновку, що явища неакадемічної музики, які домінують в сучасному суспільстві, мають ціннісну унікальність та потребують статусного переосмислення в умовах освітньої концепції фахової академічної музичної освіти.

Звернення до теорії соціокультурної діяльності дозволило розглянути практику музикантів як історично обумовлену та функціонально диференційовану активність, що засновується на принципах соціокультурної комунікації та забезпечує циркуляцію цінностей у соціумі. Здобувач зазначив, що основою соціокультурної діяльності та соціокультурної комунікації є комплекс музично-матеріальних, духовних, загальних та нормативних музичних цінностей. При цьому процес музичного спілкування є перемінним, розгортається у соціалізаційній, ресоціалізаційній, рецептивно-асиміляційній та рецептивно-аккультураційній проєкціях та пов'язується з креативно-продуктивним, аналітично-критичним, педагогічним вимірами та виміром забезпечення.

Долгіх Я. В. зауважив, що означені координати соціокультурної діяльності взято за основу стратегії фахової підготовки музикантів. Вона ґрунтується на категорії соціокультурної компетентності, є динамічною організацією, що містить мотиваційний, когнітивний та операційний компоненти. У межах організаційно-змістовного сегмента моделі підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва акцентовано на трьох організаційно-педагогічних умовах.

Перша умова пов'язана з мотивацією здобувачів освіти через сприяння формуванню їхньої музичної ідентичності. Вказано, що остання синхронізується з мотиваційним компонентом готовності та втілюється у ряді освітніх установок: позиціонування здобувачів як особистостей, музичні інтереси яких є унікальними та неповторними; визнання значущості процесу музичної самосоціалізації студентів; організація освітнього процесу в орієнтації на задоволення базових психологічних потреб здобувачів у компетентності, спорідненості та

автономності; оновлення освітнього середовища шляхом його структурування, створення атмосфери теплого та чуйного ставлення, підтримки автономії; організація спонукання студентів шляхом формування внутрішньої мотивації шляхом контекстуалізації та персоналізації навчання, а також забезпечення свободи вибору.

Доповідач зазначив, що друга організаційно-педагогічна умова пов'язана з когнітивним компонентом готовності до соціокультурної діяльності та орієнтується на розвиток критичного мислення. Значущість критичного мислення обґрунтовано на підставі концепції сучасної мистецької еліти. Визначено, що виховання критичного мислення потребує конструювання особливого освітнього середовища, якому притаманні атмосфера когнітивного виклику, моделювання поліконтекстуальних координат навчання та оцінювання процесуальності мислення. Формування навичок критичної розумової активності синхронізується з композиторською, виконавською, слухацькою та музично-теоретичною проєкціями, що об'єднуються приматом слухацького сприйняття.

Третя організаційно-педагогічна умова, пов'язана з операційним компонентом готовності, – організація навчального процесу за принципами прагматичної концепції музичної освіти. Ключовими установками цієї освітньої моделі є визнання мультикультурної природи музичного середовища, розуміння музичної творчості як цілеспрямованої музичної діяльності, акцент на її прагматичній орієнтації. Констатується, що реалізація подібної моделі музичної освіти пов'язується з трьома вимірами навчальної роботи, до яких відноситься формування професійної музично-культурної всеїдності, забезпечення досвіду оперування різними методами музичної творчості та формування ринкової компетентності здобувачів.

Долгіх Я. В. вказав, що експериментальна перевірка запропонованої структурно-функціональної моделі та педагогічних умов формування підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності проходила на базі трьох музичних коледжів України. До заходів дослідження було залучено 126 здобувачів спеціальності 025 Музичне мистецтво.

На констатувальному етапі експерименту для моніторингу компонентів готовності до соціокультурної діяльності використовувалися відомі тести вчених-педагогів та психологів, розроблялися авторські тести, використовувався метод експертних оцінок. Результати початкового етапу експерименту продемонстрували, що готовність студентів-музикантів з експериментальної та контрольної групи до соціокультурної діяльності знаходиться на середньому рівні.

Впровадження організаційно-педагогічних умов на формуальному етапі експерименту відбувалося в межах предметів «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія» та пов'язувалося з чотирма методичними передумовами. По-перше, оновлення навчального матеріалу через впровадження в освітній процес зразків неакадемічної музики. По-друге, модернізація методики викладання музично-теоретичних дисциплін шляхом використання традиційних форм роботи рівнозначно з методами, що відповідають специфіці неакадемічних музичних

практик. По-третє, впровадження методів проблемного навчання. По-четверте, використання проектної технології навчання.

Підсумкова діагностика на узагальнювальному етапі педагогічного експерименту дозволила констатувати відмінність між експериментальною та контрольною групами.

Результати експерименту довели ефективність впроваджених організаційно-педагогічних умов підготовки здобувачів фахової академічної музичної освіти.

По доповіді було задано **10 запитань**, на які доповідач дав правильні та ґрунтовні відповіді. Питання ставили:

Філоненко О. В., доктор педагогічних наук, професор: Шановний Ярославе Вікторовичу, уточніть, будь ласка, при викладанні яких дисциплін можуть бути застосовані результати вашого дослідження?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Ми впроваджували запропоновані педагогічні умови у межах дисциплін «Сольфеджіо», «Теорія музики» та «Гармонія». Ми обмежилися тільки цими предметами через їх потенціал для експериментальної роботи. Адже на практиці студенти вивчають гармонію, сольфеджіо та теорію музики протягом трьох-чотирьох років у одного викладача, що є позитивною передумовою для проведення експерименту. Натомість з інших предметів група може переходити від викладача до викладача. Проте результати нашого дослідження можна застосувати при викладанні ширшого кола предметів музично-теоретичного циклу, як-от українська музична література, світова музична література, музична критика, методика.

Окольніча Т. В., доктор педагогічних наук, професор: Шановний Ярославе Вікторовичу, скажіть, будь ласка, які компоненти структури соціокультурної компетентності Ви виокремлюєте?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. У дослідженні ми спираємося на традиційну тріаду діагностико-результативного блоку структурно-функціональної моделі, до якого відносяться мотиваційний, когнітивний та операційний компоненти. Мотиваційний компонент втілюється в зацікавленості здобувачів освіти в майбутній професійній діяльності, що засновується на усвідомлених внутрішніх мотивах. Він пов'язується з рушійними переконаннями, що контролюють соціокультурну практику музикантів та спонуканням до інтерсубкультурного музично-ціннісного спілкування. Когнітивний компонент корелюється зі знаннями про історію та соціологію музичного мистецтва, які позиціюються як підґрунтя для вироблення певного виду мислення, необхідного для ефективної соціокультурної комунікації в умовах трансформації музично-культурного середовища. Операційний компонент втілюється в сукупності практичних умінь та навичок, пов'язаних з методами музичної творчості, необхідними для соціокультурної діяльності. Його сформованість залежить від набутого досвіду використання інструментальних навичок в умовах, що відповідають реальними ситуаціями музичної творчості та соціокультурної комунікації.

Савченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор: Шановний Ярославе Вікторовичу, будь ласка, дайте визначення поняттю «соціокультурна діяльність». Ви розглядаєте це явище як процес, чи як феномен?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Ми пропонуємо визначення поняття соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва у наступному формулюванні: це історично обумовлена, функціонально диференційована активність, яка засновується на принципах соціокультурної комунікації та забезпечує циркуляцію цінностей у соціумі. Ми розуміємо соціокультурну діяльність як певний процес, що спрямовується одночасно на соціокультурні поля академічної та неакадемічної музики. При цьому важливе значення мають проєкції цієї активності, серед яких ми виокремлюємо чотири. Перша, соціалізаційна, пов'язується з трансляцією норм та стандартів творчості академічної музики в протилежне соціокультурне поле. Друга, ресоціалізаційна, спрямовується на перетворення існуючої системи цінностей академічної сфери зсередини, без зовнішній впливів. Сутність третьої проєкції, рецептивно-асиміляційної, полягає в сприйнятті вхідного ціннісного повідомлення з полюсу неакадемічної музики та його перетворення у відповідності до стандартів академічної музики. Нарешті четверта проєкція, рецептивно-аккультураційна, найбільше віддаляється від ціннісних стандартів академічної музики, адже полягає в паритетному поєднанні цінностей різних соціокультурних просторів.

Дубінка М. М., доктор педагогічних наук, професор: Шановний Ярославе Вікторовичу, уточніть, будь ласка, як, розв'язуючи проблему підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, Ви мотивували здобувачів освіти, формуючи в них музичну ідентичність?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Здійснюючи вплив на здобувачів освіти у мотиваційному аспекті, ми відштовхувалися від концепції музичної ідентичності та результатів досліджень педагогів та психологів. Вони довели, що музична ідентичність формується внаслідок проходження вікових криз – і одна з таких вікових криз припадає якраз на етап, коли студенти навчаються в музичному коледжі. Також слід враховувати, що музична ідентичність в основному формується не в навчальному закладі, а в інших середовищах. І найбільшу роль в цьому процесі відіграє саме неформальне середовище – ком'юніти з однолітками і з близькими по духу людьми. Якщо ігнорувати вже сформовану ідентичність, а також у період вікової кризи нав'язувати інакшу систему цінностей, це призведе до психологічного дисонансу у свідомості студента, а також до значного зниження його мотивації. Виходячи з цього ми дотримувалися декількох принципів при формуванні музичної ідентичності здобувачів. Так, у навчанні ми підтримували автономію студентів у виборі близького для них музичного матеріалу, створювали атмосферу теплого та чуйного ставлення, наближали навчальний процес до інтересів студентів та персоналізували його.

Бабенко Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент: Шановний Ярославе Вікторовичу, будь ласка, конкретизуйте, які нетрадиційні методи навчання Ви використовували при реалізації організаційно-педагогічних умов?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Наголошуючи на використанні нетрадиційних методів навчання, ми мали на увазі методи, нетипові для вивчення музично-теоретичних предметів. Так, ми оновили форму слухового аналізу, зосередивши увагу на розвитку здатності сприйняття та усвідомлення елементів музичної мови цілісно та роздільно, уміння вербалізувати сприйняту інформацію та ідентифікувати жанрово-стильові ознаки аудіозаписів зразків різних інтонаційних практик. При вихованні навичок нотного запису ми активно використовували формат музичної транскрипції, яка, на відміну від традиційного диктанту, більше резонує з сучасними музичними практиками, є демократичнішою за організацією та більш змістовною за виконанням. Оскільки перед нами стояла мета у вихованні навичок критичного мислення студентів, ми спиралися на принципи проблемного навчання. Тож при викладанні ми використовували евристичну бесіду, сократичний діалог, дискусію, мозковий штурм – методи, які дозволяють аналізувати інформацію, шукати шляхи подолання суперечностей, усвідомлювати їх сутність та комунікувати при вирішенні проблем. Також ми впроваджували метод проектів, адже його прагматичний характер цілком відповідав третій педагогічній умові, пов'язаній з праксиальною концепцією музичної освіти. Нарешті, оскільки експериментальна робота припала на період карантинних обмежень та початку повномасштабної війни, ми зверталися до технологізованих форм організації навчання, таких, як онлайн-урок та відеоурок.

Кулікова С. В., кандидат педагогічних наук, доцент: Шановний Ярославе Вікторовичу, скажіть, будь ласка, які саме зразки неакадемічних музичних практик Ви використовували на заняттях з музично-теоретичних дисциплін?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Ми використовували зразки різних музичних практик згідно з розробленою схемою, представленою сукупністю різних жанрово-стильових груп. До них відносяться академічна музика класико-романтичної європейської традиції, джаз, рок-музика, попмузика та фольклор. Всередині кожної групи містяться піджанри та підстили. Наприклад, у групі з академічною музикою – твори середньовіччя, бароко, класицизму, романтизму. А в групі джазової музики – архаїчний джаз, свінг, кул-джаз, диксиленд. Якщо ж говорити про конкретних авторів та виконавців, то ми використовували зразки від Й. С. Баха до Ф. Сінатри, від Н. Могилевської до гурту «Queen», від українських народних ліричних пісень до композицій групи «Metallica».

Савченко Н. С., доктор педагогічних наук, професор: Шановний Ярославе Вікторовичу, чи зверталися Ви до дозвілля як до однієї з галузей соціокультурної діяльності? Якщо так, то яким чином Ви її враховували?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Ми знаємо, що в теорії соціокультурної діяльності дозвілля розглядається як важлива сфера активності. Особливо важливе місце воно займає в роботі дослідників, які вивчають соціокультурну діяльність школярів. Ми натомість у своєму дослідженні його не враховували, адже концентрували увагу саме на професійній підготовці, яка відбувається в межах навчального закладу. При цьому ми визнаємо, що дозвілля є важливим засобом формування професійних навичок майбутніх фахівців музичного мистецтва і воно має потенціал у професійному розвитку музикантів. Видається,

що проблема дозвілля майбутніх фахівців музичного мистецтва в контексті соціокультурної діяльності може стати темою подальшого наукового дослідження.

Кравцова Т. О., кандидат педагогічних наук, доцент: Шановний Ярославе Вікторовичу, досліджуючи та реалізуючи другу педагогічну умову, Ви наголошуєте на критичному мисленні як на когнітивному ідентифікаторі сучасної музичної еліти. Будь ласка, поясніть, чому саме цей тип мислення Ви пов'язуєте з елітою?

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. В цьому аспекті ми поділяємо думку прибічників сучасної концепції еліти, згідно з якою провідні представники суспільства визначаються за ціннісно-раціональною ознакою, а не за фактом володіння соціальними перевагами, як у традиційній концепції. Мова йде про те, що до еліти входять люди, здатні позитивно перетворювати соціальну групу, яку вони представляють. І ця теза перегукується з нашим розумінням явища соціокультурної діяльності як суспільно-перетворюючої практики. При цьому головним засобом змін суспільства представниками еліти є продуктивне мислення, тобто критичне мислення. На відміну від людей з репродуктивним типом розумової активності, якому притаманні стереотипність та консервативність, носії продуктивного мислення завдяки нестандартності, незалежності, логічності та обґрунтованості розумової діяльності здатні ініціювати прогресивні зміни. Саме ця властивість дозволяє говорити про них як про лідерів.

Бабенко Т. В., кандидат педагогічних наук, доцент: Шановний Ярославе Вікторовичу, у своєму виступі Ви сказали, що виокремили рівні готовності до соціокультурної діяльності. Будь ласка, схарактеризуйте, наприклад, високий рівень визначеної вами готовності.

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. На високому рівні готовності діяльність здобувача повністю підпорядковується внутрішнім мотивам, він проявляє зацікавленість у фаховій діяльності, погоджується з її принципами та повністю усвідомлює соціокультурну роль своєї майбутньої практики. Він має повні знання про сучасну соціокультурну ситуацію та сучасний музичний ландшафт, а також володіє критичним мисленням, про що свідчить здатність до ґрунтового аналізу, синтезу та оцінки інформації, логічного пояснення та аргументації незалежно від зовнішніх впливів. Також студент з високим рівнем готовності до соціокультурної діяльності володіє повним арсеналом соціокультурної комунікації та вільно застосовує практичні інструменти у змодельованих ситуаціях. Міжкультурна комунікація здійснюється ним з об'єктивної позиції без проявів індивідуальних поглядів та переконань.

Рацул А. Б., кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри: Шановний Ярославе Вікторовичу, будь ласка, опишіть сутність праксиальної моделі музичної освіти.

Долгіх Я. В.: Дякую за питання. Практична концепція музичної освіти зародилася в американській музичній педагогіці. Вона ґрунтується на концепції Арістотеля, який розглядав діяльність людини крізь призму трьох позицій – теоретичного знання, практичних навичок і здатності застосовувати знання й навички у реальних ситуаціях. Розробники теорії праксиальної музичної освіти

Т. Регельські та Д. Еліот взяли за основу саме третю позицію вчення Арістотеля, який назвав її праксисом. І хоча підходи у цих дослідників відрізняються, спільним є те, що вони відстоюють ідею про обов'язкову орієнтацію навчання на майбутню практичну діяльність. Тож мета праксиальної музичної освіти полягає у підготовці людини до практичних, реальних ситуацій, що надає їй прагматичного характеру. Крім того, дослідники наголошували на мультикультуралізмі навчання, що вимагає використання в навчальному процесі музичних практик різних соціальних груп, етносів та епох, на противагу традиційній центрованості на музиці класико-романтичної академічної музики. Адже контактуючи з розмаїттям музичних явищ сучасного суспільства учні здобудуть досвід, необхідний для реальної музичної практики.

Виступи присутніх.

З характеристикою наукової зрілості здобувача виступив **науковий керівник доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної та початкової освіти Радул О. С.** Вона відзначила, що в процесі підготовки за освітньо-науковою програмою за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки, Долгих Я. В. повністю виконав індивідуальний навчальний план, набув належні теоретичні знання, уміння й навички, сформував теоретичні та науково-пошукові компетентності дослідника, достатні для бачення нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності.

Радул О. С. зазначила, що актуальність виконаного дисертаційного дослідження здобувач пояснює тим, що у XXI столітті соціальні перетворення змінили суспільний контекст функціонування академічної музики та практики фахівців-музикантів. Нові музично-культурні стандарти, принципи творчості, канали комунікації породили ситуацію, за якої в освітній концепції фахової академічної музичної освіти розкрилися умовності та віртуальності.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше запропоновано теоретико-методологічні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; здійснено розгляд сфери фахової академічної музичної освіти крізь призму інституційного підходу соціології; теоретично обґрунтовано плюралістичний погляд на сучасне соціокультурне середовище та місце музичного мистецтва в ньому; запропоновано визначення поняття «соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва», номіновано компоненти, рівні та виміри цього явища; доведено зв'язок між сучасною соціокультурною ситуацією та психологічними, когнітивними, практичними вимірами навчання студентів, а також принципами організації освітнього процесу фахової академічної музичної освіти; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено структурно-функціональну модель підготовки фахівця-музиканта до соціокультурної діяльності; визначено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, запропоновано критерії, показники та рівні готовності до цієї практики.

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає в розробці концепції підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва, у якій враховано специфіку сучасного соціокультурного середовища. Матеріали

роботи можуть використовуватися для подальшого осмислення шляхів актуалізації освітнього процесу фахової академічної музичної освіти та трансформації процесу підготовки музикантів сфери академічної музики. На отримані результати дослідження можна спиратися при розробці освітніх програм, робочих навчальних планів, робочих навчальних програм, а також при укладанні спецкурсів для закладів передвищої та вищої музичної освіти. Теоретичні та практичні здобутки дисертації можна застосовувати в навчальних курсах з педагогіки та методики в музичних коледжах, мистецьких факультетах університетів, музичних академіях.

Радул О. С. зазначила, що здобувач аргументовано показує, що десинхронізація інституту фахової академічної музичної освіти із сучасним соціокультурним середовищем обумовлює потребу в його аналізі з метою визначення актуальних викликів у площині ціннісних орієнтирів. Їх розгляд дозволяє переосмислити ціннісно-світоглядну систему академічного музичного мистецтва та визнати соціальну природу неакадемічних музичних практик. На це вказує аналіз фольклору та музики менестрельного типу за параметрами фіксації музичного твору, комунікативних основ музикування, автономності творчості, субкультурного домінування. На цих підставах постає необхідність у переосмисленні освітньої концепції фахової академічної музичної освіти, що своїми засобами формує штучне середовище. Одним з напрямків цього процесу є соціальна орієнтація навчання, результат якого повинен орієнтуватися на соціокультурну діяльність музикантів.

У дисертаційній роботі Ярослав Вікторович показує, що реалізація підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, пов'язаної з мотивацією здобувачів освіти шляхом сприяння формуванню їхньої музичної ідентичності, передбачає організацію навчального процесу фахової академічної музичної освіти відповідно до декількох установок. До них він відносить: позиціонування здобувачів як особистостей, музичні інтереси яких є унікальними та неповторними; визнання значущості процесу музичної самосоціалізації студентів; організацію освітнього процесу в орієнтації на задоволення базових психологічних потреб здобувачів у компетентності, спорідненості та автономності; оновлення освітнього середовища шляхом його структурування, створення атмосфери теплового та чуйного ставлення, підтримки автономії; організацію спонукання студентів шляхом формування внутрішньої мотивації шляхом контекстуалізації та персоналізації навчання, а також забезпечення свободи вибору.

Радул О. С. зауважила, що забезпечення когнітивного компонента готовності до соціокультурної діяльності автором пов'язується з розвитком критичного мислення як когнітивного ідентифікатора сучасної музичної еліти. Реалізація цієї педагогічної умови передбачає формування в здобувачів фахової академічної музичної освіти умінь, пов'язаних з атрибутами критичного мислення, до яких відносяться об'єктивність, ерудованість, доброчесність, автономність, логічність, самоорганізація, комунікативність. Набуття техніки оціночної інтелектуальної діяльності уможлиблюється конструюванням особливого освітнього середовища, якому притаманна атмосфера когнітивного

виклику, моделювання поліконтекстуальних координат навчання та оцінювання процесуальності мислення. Виховання навичок критичної розумової активності пов'язується з композиторською, виконавською, слухацькою та музично-теоретичною проєкціями, що об'єднуються приматом слухацького сприйняття.

Зважаючи на необхідність у реалізації операційного компонента підготовки фахівця музичного мистецтва, вона пов'язується з організацією навчального процесу за принципами прaksiальної концепції музичної освіти. Констатовано, що її реалізація уможлиблюється врахуванням природи музичної творчості, оточеної контекстами прагматичного характеру, що акцентують на утилітарній стороні музикування. До ключових установок прaksiальної моделі музичної освіти відносяться визнання мультикультурної природи музичного середовища, розуміння музичної творчості як цілеспрямованої музичної діяльності, прагматична орієнтація. Реалізація моделі цієї стратегії музичної освіти пов'язується з трьома вимірами навчальної роботи, до яких відносяться формування професійної музично-культурної всеїдності, забезпечення досвіду оперування різними методами музичної творчості, формування ринкової компетентності здобувачів.

Як зауважила Радул О. С., здобувачем методологічно вірно проведено експеримент, результати констатувального експерименту продемонстрували, що готовність майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності знаходиться на середньому рівні. При цьому статистично значущих відмінностей між експериментальною та контрольною групами не спостерігалось: на це вказали статистичні перевірки U -критерію Манна-Вітні та критерію згоди Пірсона (χ^2).

Проведення формувального етапу експерименту було пов'язано з апробацією означених організаційно-педагогічних умов при роботі з ЕГ. Їхнє втілення в освітньому процесі відбувалось у контексті предметів «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія» та пов'язувалося з чотирма методичними передумовами.

По-перше, оновлення навчального матеріалу дисциплін, що передбачало впровадження в освітній процес зразків з неакадемічних музичних практик. Це супроводжувалося відтворенням інтонаційного розмаїття сучасного звукового середовища, розрахунком необхідних обсягів нових зразків, пошуком, відбором та створенням нового навчально-дидактичного матеріалу, узгодженням з програмними вимогами предметів, орієнтацією на концепцію студентоцентрованого навчання.

По-друге, модернізація методики викладання музично-теоретичних дисциплін, що пов'язувалося з використанням традиційних форм роботи рівнозначно з методами, що відповідають специфіці неакадемічних музичних практик. Подібне оновлення стосувалося методичних інструментів, спрямованих на формування аналітичного мислення, навичок нотного запису, практичних навичок музикування.

По-третє, впровадження методів проблемного навчання, які мали на меті сформувані навички критичного мислення майбутніх фахівців музичного мистецтва. Ця установка втілювалася у використанні дидактичних інструментів,

спрямованих на активізацію інтелектуальних процесів (аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, систематизація тощо), формування систематичного мислення, навичок ведення інтелектуального аргументованого спілкування, командної роботи. Йдеться про евристичну бесіду за принципом сократичного діалогу, дискусію та мозковий штурм.

По-четверте, використання проектної технології навчання, що мала на меті розвивати навички практичної діяльності фахівців-музикантів. При цьому ми зверталися до трьох типів навчальних проєктів: інформаційного (доповідь-презентація певного музичного явища), дослідницького (вивчення музичного теоретичного, історичного, соціологічного феномену), творчого (створення нового продукту творчості).

На узагальнювальному етапі педагогічного експерименту було проведено повторну оцінку компонентів готовності майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності. Підсумкова діагностика дозволила констатувати якісну та кількісну відмінність між експериментальною та контрольною групами як на узагальнювальному етапі, так і в контексті динаміки змін. Її було підтверджено методами Манна-Вітні, Пірсона та Вілкоксона. Тож на підставі порівняння аналізу даних на початку та наприкінці експерименту, їх статистичної обробки, співставлення результатів моніторингу здобувачів ЕГ та КГ можна констатувати про ефективність впроваджених організаційно-педагогічних умов підготовки здобувачів фахової академічної музичної освіти.

Радул О. С. зацентувала, що дисертація є результатом власних досліджень та самостійною працею добувача. Усі наукові результати, викладені в роботі, отримані автором особисто. У дослідженні використання наукових текстів, ідей, розробок, наукових результатів і матеріалів інших авторів супроводжується посиланням на джерело опублікування.

З огляду на вище зазначене, дисертаційне дослідження Долгих Ярослава Вікторовича є актуальним, самостійним, таким, що розкриває новий напрямок досліджень підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності. У процесі виконання дослідження здобувач показав себе як свідомий, творчий, спроможний до вирішення наукових завдань дослідник.

Радул О. С. підсумувала, що здобувач повністю виконав відповідну освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на належному науковому рівні. Дисертаційна робота «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» є завершеним, цілісним і самостійним дослідженням, яке містить наукові положення та нові науково обґрунтовані результати, одержані здобувачем особисто, які мають практичну та теоретичну цінність та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор Долгих Я. В. заслуговує

на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

З оцінкою дисертації Долгих Я. В. виступили **рецензенти:**

– **кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецької освіти Кулікова С. В.**, яка вказала, що у контексті інтенсивних трансформаційних процесів, що характеризують сучасне суспільство, зокрема його культурну парадигму, фіксується зростаюча потреба у спеціалістах, здатних не лише до компетентної реалізації професійної музичної діяльності, але й до активної інтеграції в соціокультурний простір. Музичне мистецтво, детерміноване як фундаментальний елемент національної та глобальної культурної спадщини, конституює значущий вплив на формування ціннісних орієнтацій, стимулювання креативного потенціалу особистості та диверсифікацію культурного середовища.

Отже, підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в рамках фахової академічної музичної освіти набуває характеру невід’ємної складової, що зумовлює необхідність розробки та імплементації відповідних освітніх стратегій та методик. Це обумовлено тим, що сучасний фахівець музичного мистецтва повинен володіти не лише виконавськими навичками, а й компетенціями в галузі організації культурних подій, міжкультурної комунікації та управління культурними проектами, що забезпечить його конкурентоспроможність та сприятиме активній участі у соціокультурному розвитку суспільства.

Актуальність досліджуваної проблематики детермінується комплексом взаємопов’язаних чинників, які набувають особливого значення в умовах динамічного розвитку суспільства та культури.

Соціокультурна трансформація. Глобалізаційні процеси, інтенсифікація інформаційних потоків та культурна інтеграція призводять до експансії культурного простору, що потребує від фахівців музичного мистецтва високого рівня адаптивності до нових соціокультурних реалій, що передбачає здатність до критичного аналізу тенденцій розвитку культури, розуміння механізмів соціокультурної взаємодії та активної участі у формуванні нових культурних сенсів та практик.

Еволюція ролі музичного мистецтва в соціумі. Музичне мистецтво відіграє дедалі важливішу роль у соціальній інтеграції, консолідації суспільства та артикуляції національної ідентичності. Вона стає ефективним інструментом вирішення соціальних проблем, формування позитивного іміджу країни та зміцнення міжнародних культурних зв’язків. У цьому контексті фахівець музичного мистецтва повинен бути підготовлений до реалізації соціальної функції музичного мистецтва через ініціацію, організацію та проведення різноманітних соціокультурних заходів, спрямованих на задоволення культурних потреб різних соціальних груп.

Розширення спектру професійних вимог. Сучасний ринок праці висуває до фахівців музичного мистецтва вимоги, що виходять за рамки традиційних виконавських навичок. Необхідними стають організаторські, педагогічні, комунікативні та управлінські компетенції, що дозволяють ефективно

реалізовувати різноманітні проекти в сфері музичної культури. Здатність до організації та проведення концертів, фестивалів, майстер-класів, музичних вистав, освітніх програм для різних вікових категорій набуває статусу важливої конкурентної переваги, що забезпечує професійну мобільність та успішну кар'єру.

Підвищення вимог до якості культурного продукту. Сучасний споживач культурного продукту стає все більш вибагливим та потребує не лише високопрофесійного виконання, але й оригінального концептуального наповнення, інноваційних підходів та інтерактивних форм взаємодії. Відповідно, фахівець музичного мистецтва повинен бути здатним до креативного мислення, розробки та реалізації високоякісних соціокультурних проєктів, що відповідають актуальним потребам аудиторії та сприяють збагаченню культурного досвіду.

Незважаючи на загальне визнання важливості підготовки фахівців музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, у педагогічній теорії та практиці спостерігається недостатня розробленість ефективних методик та технологій формування відповідних професійних компетенцій. Це обумовлює необхідність проведення наукових досліджень, спрямованих на розробку інноваційних підходів до професійної підготовки фахівців музичного мистецтва, здатних успішно реалізовувати соціокультурні проєкти та сприяти розвитку музичної культури в суспільстві.

Враховуючи зазначене, дисертаційне дослідження Долгих Ярослава Вікторовича на тему «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» є актуальним та своєчасним.

У дисертації чітко визначено об'єкт, предмет, завдання дослідження. Дисертант чітко сформулював мету дисертаційної роботи, що полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов, що сприяють ефективній підготовці майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки.

Заслуговує на увагу наукова новизна та теоретичне значення дослідження, яке полягає в тому, що дисертантом вперше: запропоновано теоретико-методологічні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; здійснено розгляд сфери фахової академічної музичної освіти крізь призму інституційного підходу соціології; теоретично обґрунтовано плюралістичний погляд на сучасне соціокультурне середовище та місце музичного мистецтва в ньому; запропоновано визначення поняття «соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва», номіновано компоненти, рівні та виміри цього явища; доведено зв'язок між сучасною соціокультурною ситуацією та психологічними, когнітивними, практичними вимірами навчання студентів, а також принципами організації освітнього процесу фахової академічної музичної освіти; визначено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва до соціокультурної діяльності.

Набули подальшого розвитку дослідження соціологічної природи музичної освіти; застосування теорії соціокультурної діяльності у міждисциплінарному полі; вивчення музичної освіти та практики крізь призму теорії музичної самоідентифікації, концепції плюралізму еліт, прaksiальної концепції музичної творчості на навчання, концепції інтонаційного образу світу; вивчення принципів професійної підготовки фахівців-музикантів; розробка методологічних основ формування соціокультурної компетентності майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Результатом проведеного дослідження є подальший розвиток та систематизація ідей вітчизняних науковців щодо фахової підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва.

Матеріали дисертації мають практичне значення: узагальнені та систематизовані дані, здобуті в процесі дослідження, можуть стати основою для підготовки нових науково-педагогічних розвідок.

Матеріали, зміст та висновки роботи допоможуть об'єктивно підійти до розв'язання сучасних проблем фахової підготовки майбутніх фахівців в галузі музичного мистецтва. На отримані результати дослідження можна спиратися при розробці освітніх програм, робочих навчальних планів, робочих навчальних програм, а також при укладанні спецкурсів для закладів передвищої та вищої музичної освіти. Теоретичні та практичні здобутки дисертації можна застосовувати в навчальних курсах з педагогіки та методики в музичних коледжах, мистецьких факультетах університетів, музичних академіях.

Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер 0116U003481).

Вивчення рукопису дисертації, опублікованих статей і тез доповідей Долгих Ярослава Вікторовича переконливо засвідчує, що авторський підхід до розкриття вибраної науково-педагогічної теми можна характеризувати як фундаментальний і багатоаспектний.

Позитивної оцінки заслуговує проведений дисертантом аналіз музикознавчої, педагогічної, соціологічної та культурологічної літератури з обраної теми дослідження. Це дозволило з'ясувати, що в науковому дискурсі спостерігається декілька підходів до трактування функції фахової академічної музичної освіти як педагогічного виміру існування *opus*-музики, як простору, що забезпечує розвиток особистості-індивіда, як агента соціалізації.

Диференціація та систематизація проаналізованих робіт дозволила дисертанту теоретично осмислити тему дисертації в міждисциплінарному полі, у якому поєднується соціологія, музикознавство, культурологія та педагогіка. При цьому дисертантом було виокремлено три базових теоретичних компоненти педагогічної моделі підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності: фахова академічна музична освіта як соціальний інститут; сучасна соціокультурна ситуація як контекст функціонування фахової

академічної музичної світи та професійної діяльності фахівця музичного мистецтва; професійна практика музикантів як соціокультурна діяльність.

Уваги заслуговує надане дисертантом визначення соціокультурної діяльності фахівця музичного мистецтва, яку він розуміє як історично обумовлену та функціонально диференційовану активність, що засновується на принципах соціокультурної комунікації та забезпечує циркуляцію цінностей у соціумі. Ярослав Вікторович переконливо доводить, що з одного боку, таке трактування практики професіоналів-музикантів виводить її за межі іманентних координат музичної творчості, в умовах якої їхня діяльність прив'язується до конкретного профілю роботи та виноситься за межі соціального середовища, а з іншого, воно спонукає до пошуку шляхів підготовки фахівців музичного мистецтва, що володіють компетентностями, необхідними для функціонування в означених умовах згідно з конкретизованими закономірностями.

Зазначимо, що для розв'язання окреслених завдань дисертант широко використав комплекс взаємопов'язаних методів дослідження:

- теоретичні, а саме аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація та класифікація для опрацювання музикознавчої, педагогічної, культурологічної, соціологічної літератури, необхідної для визначення ступеня розробленості обраної теми, розгляду фахової академічної музичної освіти як соціального інституту, дослідження сучасної соціокультурної ситуації, осмислення поняття «соціокультурна діяльність майбутнього фахівця музичного мистецтва», конкретизації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва; дедукція та індукція для з'ясування причинно-наслідкових зв'язків між соціумом, музичною творчістю та музичною освітою; аналогія, проектування та моделювання для розробки моделі підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва;

- емпіричні, а саме спостереження та порівняння задля визначення стану означеної проблеми в музично-педагогічній практиці та теорії освіти; тестування, експертне оцінювання з метою визначення стану готовності майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; педагогічний експеримент з метою апробації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності;

- статистичні для кількісної та якісної обробки даних експерименту та їх інтерпретації за допомогою методів математичної статистики (U-критерій Манна-Вітні, критерій узгодженості Пірсона, T-критерій Вілкоксона);

- структурно-функціональний метод історичного музикознавства, спрямований на розкриття соціально-функціональних особливостей музичних творів у процесуальному аспекті та задля з'ясування соціально-історичних причин трансформації функціонального призначення музичної творчості та її атрибутів;

- кроскультурний метод культурології, спрямований на синхронний розгляд різних музичних практик з метою виявлення спільного та специфічного тощо.

Структура рецензованої праці відповідає меті і завданням дослідження, що зумовлює її логічну обґрунтованість і завершеність. Зміст дисертації в цілому характеризується достатнім теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань.

Зміст розділів і підрозділів відповідає назві структурних компонентів роботи та переконує у тому, що автор досяг сформульованої мети дослідження й виконав зазначені у вступі завдання. Загалом зміст дисертації, публікацій дисертанта дають підстави стверджувати, що подане до захисту дослідження є фундаментальним і завершеним, його результати містять беззаперечну наукову новизну, мають теоретичне і практичне значення, пройшли необхідну апробацію у ході обговорень на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях в Україні та за кордоном.

Необхідно наголосити, що основні положення і висновки роботи знайшли належну апробацію у наукових працях. Основні результати дисертації висвітлено у 10 наукових публікаціях, серед яких: 5 одноосібних статей – у наукових виданнях України, затверджених МОН України як фахові (категорія Б) за напрямком «Освітні, педагогічні науки» та внесені до міжнародних наукометричних баз даних; 5 статей – апробаційного характеру (тези у матеріалах науково-практичних конференцій).

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (275 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 317 с., основний текст – 203 с.

Результати дослідження подані логічно та структуровано, висновки до розділів і загальні висновки є чіткими та логічно аргументованими, містять коректні узагальнення, їх зміст переконує у тому, що дисертант досяг поставленої мети дослідження і виконав поставлені завдання.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій дотримані принципи академічної доброчесності. Використані в дисертації ідеї інших авторів мають відповідні посилання і використані для підкріплення результатів здобувача.

Позитивно оцінюючи наукове та практичне значення представленого дисертаційного дослідження, висловимо деякі зауваження та побажання:

У дослідженні виокремлені основні теоретичні соціологічні підходи щодо фахової академічної музичної освіти (педагогічного виміру, особистісно орієнтований та соціальної структури). Але із тексту дисертації не зовсім зрозуміло, який на думку автора є найефективнішим. Чи можливо автор вважає, що ефективність забезпечується поєднанням усіх трьох підходів? Якщо так, то чому?

Дисертант пропонує три критерії оцінювання рівнів готовності (спонукальний, розумовий та практичний). В чому полягала логіка виокремлення саме таких критеріїв?

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження.

Вважаю, що дисертаційна робота Долгих Ярослава Вікторовича на тему: «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» є завершеним, цілісним і самостійним

дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані результати, одержані здобувачем особисто, які мають практичну та теоретичну цінність, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

– **кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти Ляшенко Р. О.**, який наголосив, що у рецензованому дисертаційному дослідженні набули теоретичного осмислення та практичного впровадження нові орієнтири підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва у закладах фахової академічної музичної освіти України.

Сучасне суспільство характеризується поступовою консолідацією освітніх та мистецьких процесів. Виникає необхідність наукового обґрунтування взаємозв'язку професійної підготовки майбутніх фахівців музичної освіти та їх діяльності у соціокультурному просторі, оскільки вони є не тільки носіями фахових компетентностей, а й вступають в широкую взаємодію з соціальним середовищем засвоюючи і транслуючи соціо-культурні норми і цінності.

В дисертації запропоновано теоретико-методологічні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, де обґрунтовано багатоплановість поглядів на сучасне соціокультурне середовище та місце музичного мистецтва в ньому. Автор звертає увагу на необхідність в ґрунтовному теоретичному осмисленні та практичному провадженні спрямованих на сучасну соціокультурну ситуацію орієнтирів підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва. Очевидним є прагнення автора відновити дисертаційним дослідженням зв'язок між соціокультурним середовищем та фаховою академічною музичною освітою. Таким чином, Ярославом Вікторовичем була теоретично обґрунтована та експериментально перевірена структурно-функціональна модель підготовки фахівця-музиканта до соціокультурної діяльності, та відповідно до неї визначено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності. Подальшого розвитку набули в дослідженні і соціологічна природа музичної освіти, застосування теорії соціокультурної діяльності на міждисциплінарному рівні, вивчення музичної освіти та практики крізь призму теорії музичної самоідентифікації, концепції плюралізму еліт, праксиальної концепції музичної творчості на навчання, концепції інтонаційного образу світу, вивчення принципів професійної підготовки фахівців-музикантів. Все вище зазначене підкріплює наукову новизну рецензованого дисертаційного дослідження.

Практичне значення проведеного автором дослідження полягає у можливості використання змісту і результатів роботи для подальших наукових розвідок в площині пошуку та осмислення шляхів оптимізації процесу підготовки майбутніх фахівців сфери академічної музики, при розробці освітніх

програм, навчальних планів, робочих навчальних програм, а також при укладанні спецкурсів для закладів передвищої та вищої музичної освіти. Теоретико-практичні положення дисертації можуть також бути реалізовані в навчальних курсах з педагогіки та методики в музичних коледжах, мистецьких факультетах університетів, музичних академіях.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження переконливо засвідчує, що зміст, основні положення викладено логічно й послідовно, і оформлено згідно чинних вимог, що висуваються до таких робіт. Долгих Я. В. належним чином сформулював мету, завдання, об'єкт, предмет, масив методів дослідження, що забезпечило процес виокремлення та визначення найбільш оптимальних підходів до організації та здійснення наукового пошуку.

У дисертаційній роботі вдало поєднуються поданий зміст теоретичного та результати практичного блоків з метою досягнення покладеної мети дослідження. Науковий матеріал систематизований і сконцентрований у трьох відповідних розділах дисертації, що дозволило її авторові обґрунтовано і різнобічно розкрити проблему підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки.

Перший розділ дисертації складається з трьох підрозділів, де різнопланово розглядається та аналізується фахова музична академічна освіта як інститут, окреслюється сучасна соціокультурна ситуація як контекст фахової академічної музичної освіти та професійної діяльності музикантів, обґрунтовуються теоретичні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності.

В другому розділі дослідження запропоновано і проаналізовано структурно-функціональну модель підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки, відповідно до якої автором визначено і обґрунтовано відповідні організаційно-педагогічні умови: мотивація здобувачів освіти шляхом сприяння формуванню музичної ідентичності, розвиток критичного мислення як когнітивного ідентифікатора сучасної музичної еліти, організація навчального процесу за принципами прагматичної концепції музичної освіти.

Третій розділ містить дослідно-експериментальну перевірку організаційно-педагогічних умов формування підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності. Подані результати дослідно-експериментальної роботи, що проходила у визначений період в різних закладах освіти, засвідчили про ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов. Ярослав Вікторович здійснив належну інтерпретацію результатів дослідження, де вказується на якісну та кількісну відмінність між експериментальною та контрольною групами за параметрами сформованості компонентів готовності до соціокультурної діяльності.

Наукові теоретико-методологічні положення, узагальнення представлені в дисертаційному дослідженні є обґрунтованими, використані положення психолого-педагогічних, соціологічних концепцій та підходів раціонально пов'язані між собою, а практичні аспекти і результати є експериментально перевірені. Експериментальна частина характеризується достатньою

репрезентативною вибіркою, чітко визначені та проаналізовані організаційно-педагогічні умови в структурно-функціональній моделі підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки.

Аналізуючи повноту висвітлення наукових результатів дисертації Долгіх Я. В. в наукових публікаціях, констатую, що кількість публікацій наукових результатів дослідження здобувача за темою дисертації відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502).

Результати представлено в дослідженні наукового доробку є цілісними та обґрунтованими. Використані автором ідеї, твердження, результати досліджень і матеріалів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Проведено огляд значної кількості сучасних зарубіжних і вітчизняних наукових джерел з проблематики дослідження та представлено критичне осмислення теоретико-практичних позицій. Побудована автором методологічна основа та використані методи відповідають поставленій меті і завданням дослідження.

Втім, слід зауважити і про наявність дискусійних положень дисертаційної роботи Долгіх Я. В.

Є необхідність привести у відповідність поданий термінологічний апарат до теми дослідження. Так, наприклад, в тексті дисертації спостерігається неповна впорядкованість у вживанні понять «готовність фахівця» і «підготовка фахівця», до яких автор звертається як парадигматично, так і в одному контексті. Автору слід надати додаткові аргументи на підтримку його позиції щодо вживання цих взаємопов'язаних термінів, адже вони не є тотожними.

Вимагають уточнення висновки до першого розділу дисертаційного дослідження, де варто було б чіткіше розмежувати і представити узагальнення теоретико-методологічних підходів до розгляду об'єкта дослідження.

В розділі 1.2. розкрито сучасну соціокультурну ситуацію як контекст фахової академічної музичної освіти та професійної діяльності музикантів спираючись здебільшого на розвиток елементів музичного мистецтва. Однак, дисертація була б вагомішою за умови глибшого розгляду широкого плану кореляції сучасної соціокультурної ситуації та проблем професійної підготовки фахівців музичного мистецтва.

Заголовок розділу 2.2. «Мотивація здобувачів освіти шляхом сприяння формуванню музичної ідентичності» пропонується змінити на, наприклад, «Посилення мотивації здобувачів освіти шляхом сприяння формуванню музичної ідентичності» для того, щоб наголосити на процесуальності обґрунтованої організаційно-педагогічної умови, а в змістовому наповненні було б цікаво ознайомитись з конкретним переліком спеціально організованих видів освітньої діяльності, що стимулюють розвиток мотиваційного компонента.

У завданнях дослідження автором заявлено розробити методику реалізації педагогічних умов підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до

соціокультурної діяльності та експериментально перевірити їх дієвість. Було б доречно окремими абзацами у третьому розділі представити особливості та аргументацію використання авторських методик діагностики сформованості компонентів готовності майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності (авторські опитування, тести, тощо), які подані у додатках до дисертації. Було б також важливим підкреслити у чому полягав авторський внесок у адаптації існуючих методик та аргументації доцільності використання методик інших авторів.

Проте висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дисертаційного дослідження.

Ляшенко Р. О. наголосив, що дисертаційне дослідження Долгих Я. В. на тему «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» є самостійним, консистентним і завершеним дослідженням, в якому чітко сформульована наукова проблема, розкрита її актуальність, авторські інтерпретації та методологічні рішення носять практичне значення, а висновки виважені та обґрунтовані. Дисертація відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 р. № 502), а її автор заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

З оцінкою дисертації також **виступили:**

– **доктор педагогічних наук, професор Окольніча Т. В.** Вона зауважила, що тема дисертаційного дослідження Долгих Я. В. є актуальною, адже процес підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва, яке є одним з найпотужніших засобів розвитку особистості, сьогодні зіштовхується з браком нових методів та технологій навчання.

Окольніча Т. В. вказала, що в роботі логічно обґрунтовано принципи вибору теми, чітко визначено мету, об'єкт, предмет та гіпотезу дослідження. Вона відзначила, що дисертант уперше запропонував теоретичні та методологічні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, здійснив розгляд фахової академічної музичної освіти з позиції соціології, теоретично обґрунтував плюралістичний погляд на сучасне соціокультурне середовище, запропонував визначення поняття «соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва», номінував компоненти, рівні та виміри цього явища, довів зв'язок між сучасною соціокультурною ситуацією та психологічними, когнітивними, практичними вимірами навчання студентів, теоретично обґрунтував та експериментально перевірів структурно-функціональну модель підготовки фахівця-музиканта до соціокультурної діяльності, визначив організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності.

Окольнича Т. В. наголосила, що кількість публікацій дисертанта та зміст дисертаційного дослідження повністю відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії». Вона підтримала рецензентів і відзначила, що дисертаційне дослідження Долгих Я. В. слід оцінити позитивно та рекомендувати його до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

– **доктор педагогічних наук, професор Савченко Н. С.** акцентувала, що дисертаційне дослідження Долгих Я. В. «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» є самостійним завершеним дослідженням актуальної проблеми сучасної професійної музичної освіти. Вона зауважила, що структура дисертації Долгих Я. В. логічно продумана, виклад наукових положень є теоретично обґрунтованим, а доведення гіпотези дослідження супроводжується комплексом методів, що абсолютно відповідають меті та завданням дослідження.

Савченко Н. С. наголосила, що дисертаційна робота містить у своїй структурі три розділи, кожен із яких характеризується концептуальним внеском у розвиток означеної проблеми. Вона зауважила, що результати проведеного на базі музичних коледжів Кропивницького, Ужгорода та Хмельницького педагогічного експерименту дають підставу вважати, що визначені завдання дослідження реалізовано, гіпотезу підтверджено, мету досягнуто.

Дослідження відзначається практичною спрямованістю, адже запропонована концепція підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва може бути використана для подальшого оновлення освітнього процесу фахової академічної музичної освіти та трансформації процесу підготовки музикантів академічної сфери. Цінність мають результати дослідження, на які в подальшому можна спиратися при розробці освітніх на навчальних програм, а також використовувати при викладанні музичної педагогіки в коледжах, університетах та академіях.

Савченко Н. С. підтримала думку рецензентів та наголосила, що дисертаційне дослідження Долгих Я. В. слід оцінити позитивно та рекомендувати його до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

– **доктор педагогічних наук, професор Філоненко О. В.** вказала на актуальність та унікальність теми дисертації, яка не була до цього часу досліджена. Вона дала позитивну оцінку дослідженню Долгих Я. В. та наголосила на багатогранності висвітлення наукової проблеми, відзначила логічність розробленої моделі підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва та обґрунтованість організаційно-педагогічних умов.

Філоненко О. В. зауважила, що робота характеризується логічно виваженою структурою, яка сприяє досягненню означеної мети. Схвалення заслуговує вирішення в роботі низки дослідницьких завдань, а саме: здійснено огляд музикознавчої, педагогічної, соціологічної, культурологічної літератури з

обраної теми дослідження, диференційовано та систематизовано роботи відповідно до компонентів концепції підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва, досліджено фахову академічну музичну освіту з позиції інституційного підходу соціології, визначено типологічні риси та функції цієї сфери знання як соціального інституту; розглянуто специфіку музичного виміру сучасної соціокультурної ситуації, розкрито сутність поняття «соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва»; з'ясовано, сформульовано та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; розроблено методiku реалізації педагогічних умов підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності, експериментально перевірено дієвість запропонованих педагогічних умов.

Філоненко О. В. зауважила, що дисертація відзначається творчим пошуком, аргументованістю положень, доказовістю, новими підходами в оцінці феноменів і загалом має науковий потенціал. Вона наголосила, що дисертаційну роботу Долгіх Я. В. «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» слід вважати актуальним, самостійним, завершеним та оригінальним дослідженням, що може бути рекомендоване до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

– **доктор педагогічних наук, доцент Дубінка М. М.** дав позитивну оцінку дисертаційному дослідженню Долгіх Я. В. та наголосив на актуальності обраної теми в контексті фахової підготовки музикантів. Адже в умовах сучасних змін суспільства перед сферою фахової академічної освіти постали серйозні виклики, які вимагають змін освітньої концепції. Низький попит на фахівців академічної музики, зниження прохідного балу під час вступних кампаній до музичних навчальних закладів, незадовільний рівень знань та вмінь студентів, збільшення кількості кадрів, які виходять з професії в процесі навчання або по його завершенні свідчить про невідповідність між освітнім процесом фахової академічної музичної освіти та сучасною соціокультурною ситуацією.

Дубінка М. М. зацентрував, що в дисертації вдало реалізовано вирішення висвітлених проблем та суперечностей. Він зауважив, що дисертант чітко окреслив різносторонність обраної проблеми, вдаючись до підходів соціології, музикознавства, культурології та педагогіки, відзначив обґрунтованість та критичність тверджень здобувача. В роботі Долгіх Я. В. поєдналися науковий та практичний підходи, що демонструється змістом дисертації та її презентацією.

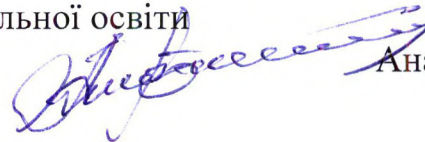
Дисертант чітко окреслив специфіку музичного виміру соціокультурної ситуації та соціокультурних атрибутів музичної практики, обґрунтував організаційно-педагогічні умови та логічно підібрав педагогічний інструментарій, методи діагностики, розробив показники й рівні готовності до соціокультурної діяльності. Дубінка М. М. наголосив на широті дослідження обраної проблеми, а також відмітив обсяги літератури іноземною мовою в списку використаних джерел, високу якість проведеного експерименту та наявність великого обсягу ілюстративного матеріалу.

Високо оцінюючи результати дослідження, Дубінка М. М. підтримав думку рецензентів та наголосив, що дисертаційне дослідження Долгих Я. В. слід оцінити позитивно та рекомендувати його до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Заслухавши й обговоривши доповідь Долгих Я. В., а також за результатами попередньої експертизи представленої дисертації на засіданні кафедри педагогіки та спеціальної освіти, прийнято **висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» здобувача ступеня доктора філософії Долгих Я. В. за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.**

Головуючий на засіданні:

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Анатолій РАЦУЛ

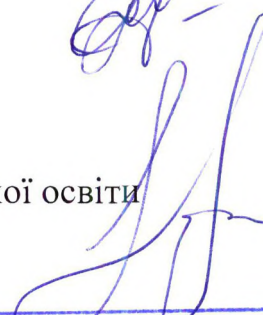
Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецької освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

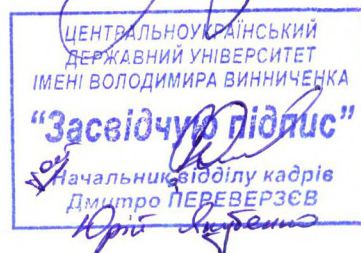

Світлана КУЛКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Ростислав ЛЯШЕНКО

ВИСНОВОК
про наукову новизну,
теоретичне та практичне значення результатів дисертації
на тему «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до
соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки»
здобувача ступеня доктора філософії
Долгіх Ярослава Вікторовича
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність дослідження. XXI століття – час, у якому відбуваються глобальні зміни соціуму, пов'язані з трансформаційними процесами. Вони спонукають суспільство адаптуватися до нових умов соціокультурного середовища під впливом якого змінилася структура суспільства, порушився культурно-мистецький баланс, змістилися акценти творчої діяльності та її мотиваційні пріоритети. Глобалізація, примат інформаційних технологій, кроскультурні процеси стрімко змінили імідж сучасного суспільства, ускладнили та пришвидшили суспільні процеси, зробили їх нелінійними та поліваріантними, посилили культурне розмаїття. Внаслідок лавиноподібної появи нових культурних явищ та їх накладання на старі культурні практики, людина опинилася у стані дезорієнтації, адже її світогляд не встигає адаптуватися до стрімких змін навколишнього середовища.

В умовах значних перетворень та культурної аплікації кардинально змінився суспільний контекст діяльності фахівців музичного мистецтва – випускників закладів передвищої (фахові музичні коледжі) або вищої музичної освіти (музичні академії, університети), що здобули професійні знання, уміння та навички в галузі академічної музики. Притаманні соціокультурній ситуації нові музично-культурні стандарти, принципи, орієнтири, канали комунікації актуалізували проблему відповідності між функціонуванням професіоналів-музикантів та соціумом. Це породило розрив між соціокультурним середовищем та фаховою академічною музичною освітою – професійною музичною галуззю знання, здобуття якої відбувається в закладах фахової передвищої освіти (фахових коледжах) або структурних підрозділах закладів вищої освіти та орієнтується на творчу діяльність у сфері академічного музичного мистецтва. Зокрема, про розрив між сучасною соціокультурною ситуацією та фаховою академічною музичною освітою свідчать декілька фактів, як-от: низький попит на професіоналів академічної сфери музикування на ринку праці; зниження прохідного та середнього балів під час вступних кампаній до музичних коледжів; незадовільний рівень знань та вмій контингенту навчальних закладів; збільшення кількості кадрів, які виходять з професії в процесі навчання або по його завершенні.

В означених умовах в цілеспрямованій, збалансованій та багатогранній музично-освітній концепції фахової академічної музичної освіти розкрилися умовності та віртуальності. По-перше, споряджені знаннями молоді фахівці не можуть закріпитися в професії не через низьку якість цих знань, а через дезорієнтацію в реальному соціокультурному середовищі. По-друге, тут слід говорити про ментальний дисонанс випускників, викликаний суперечностями між сформованими в процесі навчання світоглядними координатами та

реальною ситуацією в соціумі, а також про незадовільну їхню фахову соціалізацію. По-третє, зростання такої динаміки зводить нанівець значення фахової академічної музичної освіти як сфери, призначеної відтворювати та оновлювати соціально значущу музично-культурну екосистему.

Означене актуалізує потребу в ґрунтовному теоретичному осмисленні та практичному впровадженні спрямованих на сучасну соціокультурну ситуацію орієнтирів підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва – студентів закладів передвищої (фахові музичні коледжі) або вищої музичної освіти (музичні академії, університети) за спеціальністю «025 Музичне мистецтво», що здобувають професійні знання, уміння та навички в галузі академічної музики.

Осмислення стану української освіти, розробка стратегії її реформування, дослідження шляхів оновлення її змісту та механізму функціонування в сучасному суспільстві представлені в роботах А. Алексюка, В. Андрущенко, І. Беха, Г. Ващенко, М. Зайцева, І. Зязюна, П. Кононенка, К. Корсака, В. Кременя, В. Радула, М. Фіцули.

Дослідження музичної освіти в контексті сучасного соціокультурного середовища, визначення її місця та ролі в умовах суспільних змін, пошук стратегії її модернізації здійснюються у наукових працях українських вчених С. Волкова, А. Козир, Л. Масол, О. Негребецької, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, І. Походзея, О. Ростовського, О. Рудницької, Т. Сідлецької, В. Черкасова, В. Шульгіної, О. Щолокової.

Розглядом місця та ролі музичної освіти у сучасному світі, визначенням нових освітніх стратегій займаються також закордонні вчені – музичні педагоги та соціологи музичної освіти Ф. Алперсон, В. Боуман, П. Вудфорт, Г. Вульямі, Л. Грін, Д. Елліот, К. Йоргенсен, С. О'Ніл, Т. Регельські, Б. Реймер, А. Роуз, Г. Спрус, К. Філпott та Д. Кубільюс.

Концептуальні положення професійної підготовки, формування професійних якостей фахівців музичного мистецтва висвітлюються у доробку В. Андрущенко, А. Душного, О. Калюжної, Т. Казарцевої, А. Козир, Л. Котової, Г. Марценюка, Н. Мозгальнової, О. Олексюк та М. Ткач, О. Піхтар, В. Радула, А. Растригіної, Ю. Ростовської, В. Салія, Е. Тайнель, Д. Юника, Т. Юник, О. Шевченко.

Основи теорії соціокультурної діяльності як інструменту дослідження соціальної сутності творчої практики подані в роботах А. Гриньківа, О. Жорнової, Г. Лещук, О. Матвійчук, Т. Спіріної, О. Щербини-Яковлевої.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки поки що не знайшла належного висвітлення у доробку українських та закордонних науковців. У наявному корпусі робіт розкриваються лише деякі аспекти цієї проблеми, натомість систематичне її осмислення відсутнє. Тож підготовка фахівців музичного мистецтва до соціокультурної діяльності у процесі фахової підготовки виступає актуальною проблемою, що потребує розв'язання низки суперечностей між:

– координатами сучасного соціокультурного середовища, якому притаманні зміни світоглядно-ціннісних орієнтирів і комунікативних каналів,

примноження художньої інформації, розгалужена субкультурна стратифікація, та недостатнім рівнем підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва, необхідної для роботи в цих умовах;

- бажаним рівнем сформованості навичок соціокультурної діяльності та відсутністю концепційних установок освітнього процесу, які орієнтуються на актуальну соціокультурну ситуацію;

- традиційною системою підготовки фахівців музичного мистецтва, орієнтованою насамперед на формування теоретичних та практичних знань та умінь, породжених іманентною природою академічної музичної творчості, та потребою у врахуванні фактора багатоканальної діяльності сучасного музиканта;

- активізацією процесів міжкультурної комунікації, міграцією цінностей, обміну мистецької інформації, зростання ролі позамузичних чинників творчості, та відсутністю відповідних знань, досвіду і практичних навичок соціокультурної діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (державний реєстраційний номер 0116U003481). Тему дисертаційної роботи затверджено рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол №2 від 24 вересня 2018 року) та скориговано рішенням вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол №4 від 1 жовтня 2024 року).

Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Використані в дисертації ідеї, результати та тексти інших авторів мають відповідні посилання на джерела і використані для підкріплення результатів здобувача.

Достовірність результатів дослідження підтверджена теоретико-методологічною обґрунтованістю його основних положень; застосуванням методів, що відповідають предмету, меті та завданням дисертації; зіставленням отриманих даних із результатами інших досліджень.

Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру. В роботі вперше запропоновано теоретико-методологічні основи підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; здійснено розгляд сфери фахової академічної музичної освіти крізь призму інституційного підходу соціології; теоретично обґрунтовано плюралістичний погляд на сучасне соціокультурне середовище та місце музичного мистецтва в ньому; запропоновано визначення поняття «соціокультурна діяльність фахівців

музичного мистецтва», номіновано компоненти, рівні та виміри цього явища; доведено зв'язок між сучасною соціокультурною ситуацією та психологічними, когнітивними, практичними вимірами навчання студентів, а також принципами організації освітнього процесу фахової академічної музичної освіти; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено структурно-функціональну модель підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності; визначено організаційно-педагогічні умови підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності (мотивація здобувачів освіти шляхом сприяння формуванню їхньої музичної ідентичності, розвиток критичного мислення як когнітивного ідентифікатора сучасної музичної еліти, організація навчального процесу за принципами праксиальної концепції музичної освіти), запропоновано критерії, показники та рівні готовності до соціокультурної діяльності. Подальшого розвитку набули дослідження соціологічної природи музичної освіти; застосування теорії соціокультурної діяльності у міждисциплінарному полі; вивчення музичної освіти та практики крізь призму теорії музичної самоідентифікації, концепції плюралізму еліт, праксиальної концепції музичної творчості на навчання, концепції інтонаційного образу світу; вивчення принципів професійної підготовки фахівців-музикантів; розробка методологічних основ формування соціокультурної компетентності майбутнього фахівця музичного мистецтва.

Практичне значення дослідження полягає в розробці концепції підготовки майбутнього фахівця музичного мистецтва, у якій враховано специфіку сучасного соціокультурного середовища. Матеріали роботи можуть використовуватися для подальшого осмислення шляхів актуалізації освітнього процесу фахової академічної музичної освіти та трансформації процесу підготовки музикантів сфери академічної музики. На отримані результати дослідження можна спиратися при розробці освітніх програм, робочих навчальних планів, робочих навчальних програм, а також при укладанні спецкурсів для закладів передвищої та вищої музичної освіти. Теоретичні та практичні здобутки дисертації можна застосовувати в навчальних курсах з педагогіки та методики в музичних коледжах, мистецьких факультетах університетів, музичних академіях.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Кропивницького музичного фахового коледжу (довідка №277/01-08 від 27.11.2023), Хмельницького фахового музичного коледжу імені Владислава Заремби (довідка №165 від 13.09.2023), Ужгородського музичного фахового коледжу імені Дезидерія Задора (довідка №01-18/270 від 23.11.2023).

Основні положення та результати дисертації оприлюднено на науково-практичних конференціях: міжнародних – «Наука та інновації – 2019: теорія, методологія та практика» (Запоріжжя, 2019), «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (Київ, 2021), «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» (Київ, 2021), «Трансформація музичної освіти і культури: традиція та сучасність» (Одеса, 2021), «Сучасне слово про мистецтво: наука і критика» (Харків, 2023);

всеукраїнських – «Українське музичне відродження ХХ століття» (Чернігів, 2020), «Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи» (Запоріжжя, 2022), «Музичне виконавське мистецтво: традиції та сучасність» (Чернігів, 2023), «Музикознавчі студії Поділля – 2023» (Вінниця, 2023).

Оцінка структури дисертації, її мови і стилю викладання.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (275 найменувань, з них 164 – іноземною мовою), 23 додатків. Загальний обсяг роботи становить 317 сторінок, з них основного тексту – 203 сторінки. Робота містить 33 таблиці, 4 рисунки.

Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладання матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлені власні ідеї і розробки, що дозволили вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, сформульовані дисертантом особисто. Робота відповідає принципам академічної доброчесності. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації. Основні положення дисертації викладено в десяти публікаціях, з яких: п'ять – одноосібні статті, опубліковані у фахових виданнях, затверджених МОН України як фахові (категорія Б) за напрямком «Освітні, педагогічні науки» та внесені до міжнародних наукометричних баз даних; п'ять – тези у матеріалах науково-практичних конференцій.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті в наукових виданнях, затверджених МОН України як фахові (категорія Б) за напрямком «Освітні, педагогічні науки» та внесені до міжнародних наукометричних баз даних

1. Долгіх, Я. В. (2022). Музична практика фахівців музичного мистецтва крізь призму теорії соціокультурної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 51, 490–498. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/51-75>
2. Долгіх, Я. В. (2022). Ринкові відносини як чинник підготовки фахівців академічного музичного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*, 46, 40–46. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 40–46. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.8>
3. Долгіх, Я. В. (2022). Фахова академічна музична освіта та сучасне соціокультурне середовище: ціннісно-світоглядний аспект. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, 2, 26–39. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2022.262823>
4. Долгіх, Я. В. (2020). Фахова передвища музична освіта у контексті сучасної соціокультурної ситуації. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 185, 201–205. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2019-1-185-201-205>
5. Долгіх, Я. В. (2022). Формування сучасної музичної еліти як орієнтир фахової академічної музичної освіти. *Академічні студії. Серія “Педагогіка”*, 1(4), 110–116. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.16>

Наукові праці, які свідчать про апробацію матеріалів дисертації

6. Долгіх, Я. В. (2019). Фахова передвища музична освіта: стан та проблеми. У *Наука та інновації – 2019: теорія, методологія та практика* (Матеріали Міжнародної наукової конференції (Т. 3), 6 грудня 2019 р., Запоріжжя) (с. 137–140). Запоріжжя: МЦНД.

<https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/download/2019.12.06/2019.12.06.v3>

7. Долгіх, Я. В. (2020). Про мету фахової передвищої музичної освіти. У *Українське мистецтво ХХ-ХХІ ст.: стандарти професіоналізму, персоналії, явища, методики* (Збірник наукових робіт за матеріалами ХХV Всеукраїнської науково-практичної конференції “Українське музичне відродження ХХ ст. (до 125-річчя від дня народження Б. Лятошинського)”, 20 лютого 2020 р., Чернігів) (с. 103–106). Чернігів: Чернігівський музичний коледж ім. Л. В. Ревуцького.

8. Долгіх, Я. В. (2021). Особистий бренд як передумова конкурентоспроможності викладача-музиканта на ринку освітніх музичних послуг. У О. Л. Олійник, О. Л. Зосім & О. М. Маркова (Ред.), *Трансформація музичної освіти і культури: традиція і сучасність* (матеріали Міжнародної науково-творчої інтернет-конференції, 3–5 травня 2021 р., Одеса) (с. 61–62) Одеса: Астропринт.

9. Долгіх, Я. В. (2022). Соціокультурна діяльність фахівців музичного мистецтва: теоретичний аспект проблеми. У *Розвиток професійної освіти регіону: інновації та перспективи* (Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 21 квітня 2022 р, Запоріжжя) (с. 99–102). Запоріжжя: НМЦ ПТО у Запорізькій області.

10. Долгіх, Я. В. (2023). Значення концепції студентоцентрованого навчання для підготовки фахівців музичного мистецтва. У *Музичне виконавське мистецтво: традиції та сучасність* (збірник наукових робіт ХХVII та ХХVIII всеукраїнських науково-практичних конференцій з нагоди святкування фестивалю “Дні Ревуцького в Чернігові”, 23 лютого 2023 р., Чернігів) (с. 116–120.). Чернігів: Чернігівський фаховий музичний коледж ім. Л. М. Ревуцького.

Публікації Долгіх Я. В. відповідають усталеним вимогам, достатньо повно відображають суть та результати виконаного дослідження.

Рекомендації дисертації до захисту з урахуванням наукової зрілості пошукувача. Дисертація Долгіх Ярослава Вікторовича «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» за науковим рівнем, практичною цінністю, змістом та оформленням відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022, №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024).

З урахуванням цього кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира

Винниченка рекомендує завершене самостійне дослідження Долгих Ярослава Вікторовича «Підготовка майбутнього фахівця музичного мистецтва до соціокультурної діяльності в процесі фахової підготовки» до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

За затвердження Висновку проголосували: «за» – 13; «проти» – немає; «утримались» – немає.

Головуючий на засіданні:

кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Анатолій РАЦУЛ

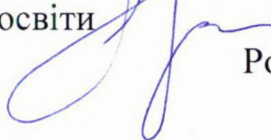
Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри мистецької освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Світлана КУЛКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та спеціальної освіти
ЦДУ імені Володимира Винниченка

Ростислав ЛЯШЕНКО

«20» березня 2025 р.

